

A Macro Framework for Cultural-Communicational Confrontation with the Distortion of Imam Khomeini's Thought and Conduct

Mohsen Johari¹ | Pooria Assar²

Doi: 10.47176/cir.2025.1231

Abstract

The continuity of the cultural life of the society emerging from the Islamic Revolution depends on safeguarding the semantic system that supports it. One of the greatest threats to any key semantic order is distortion. Among the foundations of the Islamic Revolution's knowledge, the thought and conduct of Imam Khomeini (peace be upon him) are particularly vulnerable to misrepresentation. Therefore, this study aims to propose a cultural-communicational framework to confront the distortion of Imam Khomeini's thought and conduct. Using a thematic analysis approach and interviews with seven experts in Imam Khomeini's thought and conduct, the study develops a comprehensive framework for cultural and communicational confrontation with distortion, addressing both "verbal distortion" and "operational distortion." The results for addressing operational distortion are organized into seven domains: media improvement, cultural enhancement, social development, organizational reform, policy refinement, and elite empowerment. This framework provides systematic guidance for protecting the integrity of Imam Khomeini's thought and conduct.

Keywords: Imam Khomeini (peace be upon him), Islamic Revolution, Culture and Communication, Thematic Analysis.

Research Paper

Received:
05 April 2025

Revised:
30 April 2025

Accepted:
11 June 2025

Published:
23 July 2025

P.P: 91-124

ISSN: 2980-8901
E-ISSN: 2821-1685

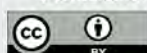

1. PhD in Culture and Communication, Faculty of Islamic Studies and Communication, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. lorzadei@gmail.com
2. Corresponding Author: MA Student, Faculty of Islamic Studies, Culture, and Communication, Imam Sadiq University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Johari M & Assar P. A Macro Framework for Cultural-Communicational Confrontation with the Distortion of Imam Khomeini's Thought and Conduct. Civilizational interdisciplinary studies of Islamic Revolution. 4(14), 153-182.

Publisher: Imam Hussein University

© **Authors**

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱

صص: ۱۵۳-۱۸۲

شابا چاپی: ۸۹۰۱-۳۹۸
الکترونیکی: ۱۶۸۵-۲۸۲۱

چارچوب کلان مقابله فرهنگی - ارتباطی با تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره)

محسن جوهری^۱ | پوریا عصار^۲

چکیده

تداوم حیات فرهنگی جامعه برآمده از انقلاب اسلامی، منوط به صیانت از نظام معنایی پشتیبان این انقلاب است. خطر تحریف، ازجمله خطرهای بزرگی است که در کمین هرگونه نظم معنایی کلیدی قرار دارد. در میان منابع مبین معارف انقلاب اسلامی، اندیشه و سیره امام خمینی (ره) بیشتر از هر منبع دیگری، در معرض خطر تحریف قرار دارد، به همین دلیل پژوهش حاضر درصدد است تا به ارائه چارچوبی فرهنگی - ارتباطی در جهت مقابله با تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره) بپردازد. این پژوهش که با روش تحلیل مضمون انجام شده، از خلال مصاحبه با هفده نفر از خبرگان حوزه اندیشه امام (ره)، به صورت بندی چارچوب کلی مقابله فرهنگی و ارتباطی با تحریف امام (ره) در دو بعد «تحریف لفظی» و «تحریف معنوی» پرداخته است. راهکارهای ارائه شده برای مواجهه با تحریف معنوی امام (ره) ذیل هفت عرصه «بهبودی رسانه‌ای»، «بهبودی فرهنگی»، «بهبودی اجتماعی»، «بهبودی سازمانی»، «بهبودی سیاسی» و «بهبودی نخبگانی» سامان یافته است.

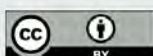
کلیدواژه‌ها: تحریف، امام خمینی (ره)، انقلاب اسلامی، فرهنگ و ارتباطات، تحلیل مضمون.

۱. دکتری فرهنگ و ارتباطات، دانشکده معارف اسلامی و ارتباطات، دانشگاه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران
۲. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، تهران، ایران
lorzadei@gmail.com

استناد: جوهری، محسن؛ عصار، پوریا. (۱۴۰۴). چارچوب کلان مقابله فرهنگی - ارتباطی با تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره)؛ مطالعات میان‌رشته‌ای تمدنی انقلاب اسلامی، ۴(۱۴)، ۱۵۳-۱۸۲. Doi: 10.47176/cir.2025.1231

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لایسنس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

انقلاب اسلامی ایران به عنوان یک رویداد اجتماعی تاریخی و تأثیرگذار، با تکیه بر خوانشی از معارف اسلامی - که می توان از آن به «اسلام ناب محمدی (ص)» تعبیر کرد - به پیروزی دست یافت. برای تداوم نظام سیاسی - اجتماعی برآمده از این انقلاب، ضروری است این نظام معنایی هم در جامعه زنده بماند و هم به صورتی صحیح و بدون کاستی به نسل های آینده منتقل شود. در این میان، خطر تحریف به عنوان یکی از بزرگ ترین موانع حفظ و بقای معارف انقلاب، مسئله ای کلیدی محسوب می گردد. تحریف که یکی از ابزارهای دشمنان انقلاب اسلامی در جنگ نرم است، از طرق مختلفی همچون شایعه پراکنی، دروغ پردازی و کتمان حقیقت با هدف نفوذ در اذهان عمومی و انحراف فرهنگی جامعه می پذیرد (مؤمن، ۱۴۰۲: ۹۲). آیت الله خامنه ای به عنوان رهبر انقلاب اسلامی نیز همواره بر ضرورت مقابله با این پدیده تأکید داشته و آن را مصداق جهاد دانسته اند (خدابخشی و حسنخانی، ۱۴۰۱: ۱۶۸).

در میان منابع مبین معارف انقلاب اسلامی، اندیشه و سیره امام خمینی (ره) - به عنوان معمار و بنیان گذار فقید انقلاب - بیش از هر منبع دیگری در معرض تحریف قرار دارد. اگرچه تحریف اندیشه و سیره عملی امام خمینی (ره) را می توان از منظرهای گوناگون بررسی کرد، اما این پژوهش با تمرکز بر ماهیت معنایی، فرهنگی و ارتباطی تحریف معارف انقلاب، چارچوبی فرهنگی - ارتباطی برای مقابله با تحریف اندیشه و سیره امام (ره) در دو ساحت لفظی و معنوی ارائه می دهد. با توجه به اینکه در این پژوهش، موضوع تحریف امام (ره) به منزله نوعی شکست ارتباطی بین امام و امت تلقی شده است، تلاش شده تا با استفاده از یک مدل ارتباطی مشخص (مدل منبع معنی)، به سمت تبیین فرایند مقابله با تحریف امام (ره) در قالب یک الگو، حرکت شود. بر اساس آنچه گفته شد سؤالات اصلی و فرعی پژوهش حاضر عبارت اند از:

سؤال اصلی:

چارچوب کلان مقابله فرهنگی - ارتباطی با تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره) چیست؟

سؤالات فرعی:

- چارچوب کلان مقابله فرهنگی - ارتباطی با تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره) چیست؟

- چارچوب کلان مقابله فرهنگی - ارتباطی با «تحریف لفظی» اندیشه و سیره امام خمینی (ره) چیست؟
- چارچوب کلان مقابله فرهنگی - ارتباطی با «تحریف معنوی» اندیشه و سیره امام خمینی (ره) چیست؟

پیشینه پژوهش

در زمینه تحریف‌زدایی از اندیشه و سیره امام خمینی (ره) پژوهش‌های معدودی صورت گرفته و پرداختن به مقوله تحریف، بیشتر در زمینه قرآن کریم و سایر متون دینی مورد توجه بوده است. در این قسمت به بررسی اجمالی پژوهش‌های مذکور پرداخته می‌شود.

نصراللهی و جوهری (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «مدل پارادایمی تحریف در فرهنگ و ارتباطات اسلامی با تأکید بر اندیشه امام خمینی (ره)، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) و شهید مطهری (ره)»، با بهره‌گیری از مدل فراگرد منبع معنی محسنیان‌راد و با استناد به آراء این سه متفکر اسلامی، الگوی نظری تحریف در فرهنگ و ارتباطات اسلامی را طراحی کرده‌اند.

مقاله «الگوی پارادایمی تحریف‌شناسی سیره و اندیشه امام خمینی (ره)» (جوهری، نصراللهی و نصرت‌پناه، ۱۴۰۲) به ارائه یک الگوی توصیفی جامع از تحریف‌های صورت گرفته در حوزه اندیشه و سیره امام خمینی (ره) می‌پردازد که بر دو رکن «موضوع تحریف» و «کنشگران تحریف» استوار است. طبق این پژوهش، تحریف‌های صورت پذیرفته در دو زمینه انسانی و فرهنگی محقق می‌شود و شرایط اجتماعی، تبلیغی، سازمانی، سیاسی، علمی، نخبگانی و اقتضایی، تسهیل‌گر تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره) هستند.

گنجی (۱۳۹۵) در کتابی با عنوان «تحریف امام خمینی (ره)» به بررسی علل و شیوه‌های تحریف امام خمینی (ره) و اصول فکری ایشان، پیامدهای این تحریف و راه‌های مقابله با آن پرداخته است. نویسنده در این اثر، عوامل مؤثر بر تحریف امام خمینی (ره) را برمی‌شمارد و روش‌های تحریف ایشان را تحلیل می‌کند.

کاظمی (۱۳۸۹) در پایان‌نامه خود با عنوان «بافت‌زدایی، بازبافت‌افزایی و تحریف ترجمه: رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی»، با بررسی ترجمه‌های انگلیسی سخنان امام خمینی (ره) در رسانه‌های غربی (نیویورک‌تایمز، گاردین، تایم و بی‌بی‌سی)، مکانیسم‌های تحریف در فرآیند ترجمه را از منظر ایدئولوژیک تحلیل کرده است.

بررسی پیشینه پژوهش‌های موجود نشان می‌دهد اگرچه موضوع مقابله فرهنگی-ارتباطی با تحریف اندیشه امام خمینی (ره) از جنبه‌های نظری و توصیف وضعیت موجود تا حدودی مورد بررسی قرار گرفته است، اما تاکنون هیچ پژوهشی به ارائه راهکارهای تجویزی برای مقابله با این تحریف، با رویکردی فرهنگی-ارتباطاتی نپرداخته است. این خلأ پژوهشی، نوآوری اصلی مطالعه حاضر را تشکیل می‌دهد.

مبانی نظری پژوهش

تحریف

تحریف در لغت به معنای خارج کردن سخن یا شیء از حالت اصلی آن تعریف شده است (دهخدا، ۱۳۷۳: ۵۶۶۳). این مفهوم در دانشنامه جهان اسلام به عنوان «تغییر و گردانیدن معنای سخن» مورد اشاره قرار گرفته (حداد عادل، ۱۳۸۹: ۶۳۴) و برخی محققان آن را تلاشی برای دوپهلوی ساختن متون دانسته‌اند (موسوی بجنوردی، ۱۳۸۵: ۶۱۰). از منظر دیگر، تحریف ایجاد تغییر در مقصود گوینده با هدف انحراف از تفسیر صحیح معناست (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق: ۲۲۸). اکثر تعاریفی که به صورت تخصصی حول تحریف صورت گرفته، بر پایه همان معنای لغوی‌اش یعنی تغییر و تبدیل صورت گرفته است لکن شهید مطهری (ره) معتقد است پایه تحریف، تغییر بوده و هر تغییری منجر به تحریف نمی‌شود. در صورتی تغییر به تحریف می‌انجامد که انحراف در مقصود صورت پذیرد (مطهری، ۱۳۷۷: ۵۸).

در علم حدیث‌شناسی، تحریف در مقابل مفهومی چون تصحیف قرار می‌گیرد. بدین معنا که مراد از هر دو تغییر است با این تفاوت که تحریف، تغییر عمدی و تصحیف، تغییر سهوی قلمداد می‌شود (ربانی، ۱۳۸۹: ۱۵۲). ایزدی معتقد است این دو مفهوم در اغلب موارد همراه هم به کاربرده می‌شوند و در معنای خاص خود عمل می‌کنند اما اگر به صورت انفرادی استفاده شوند بر دایره شمول واژه دیگر نیز اطلاق می‌شوند (ایزدی، ۱۳۹۴: ۲۴).

از منظر علم ارتباطات با توجه تعریف محسنیان راد از ارتباط مبنی بر شرط دریافت مشابهت معنی بین ارتباط‌گر و ارتباط‌گیر (محسنیان راد، ۱۳۹۱: ۱۲)، جوهری و نصراللهی تعریفی ارتباطی

را از تحریف ارائه داده‌اند: «ایجاد شکست ارتباطی (عدم اشتراک معنا) بین ارتباط‌گر و مرجع و ارتباط‌گیران توسط یک اختلال‌گر انسانی» (جوهری و نصراللهی، ۱۳۹۸: ۱۵۵).

تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره)

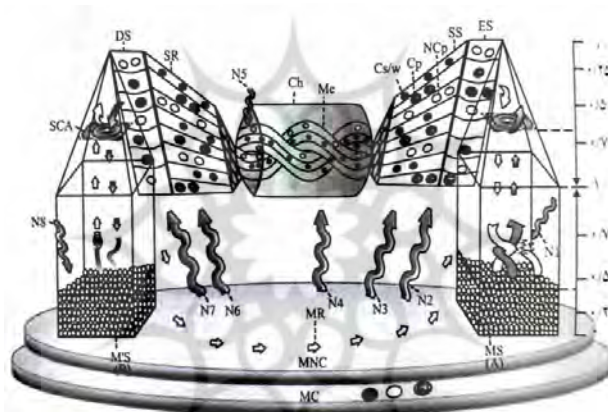
جایگاه منحصربه‌فرد امام خمینی (ره) و اندیشه ایشان به‌عنوان یکی از مبانی الهام‌بخش حرکت نظام اسلامی، سبب تلاش‌های مختلفی است که در راستای تحریف اندیشه و سیره وی صورت پذیرفته است. در جهت بررسی تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره) باید بر دو موضوع اساسی توجه نمود؛ موضوع و کنشگران. کنشگران شامل عوامل داخلی و دشمنان خارجی می‌شوند. تبلیغات نرم منفی بازیگران مختلف ذیل فرماندهی استکبار جهانی خاصاً در عرصه رسانه و فضای مجازی تلاش دشمنان خارجی در جهت ضربه زدن به انقلاب اسلامی می‌باشد. حال عوامل داخلی به‌عنوان رکن دوم کنشگران، این فرایند را به‌صورت آگاهانه یا غیرآگاهانه تکمیل می‌نمایند. در این مسیر روش‌هایی مانند تقطیع نامناسب، تفسیر غلط، تفسیر سطحی، بافت‌زدایی از بیانات، ایجاد شک و تردید در صحت دست‌خط امام (ره)، سانسور، تقلیل به یک دوره خاص تاریخی، مبالغه و... به‌عنوان روش‌های تحریف به کار رفته‌اند (جوهری، نصراللهی و نصرت‌پناه: ۱۴۰۲: ۸۹).

تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره) پیامدهای سوء بسیاری داراست که می‌توان به ایجاد تردید نسبت به اندیشه و شخصیت امام راحل (ره)، تبدیل امام (ره) به یک شخصیت صرفاً محترم تاریخی، تحریف انقلاب اسلامی، استحاله دولت‌مردان و مدیران جمهوری اسلامی، ناامیدی دوستان منطقه‌ای و جهانی انقلاب اسلامی و شکست در برابر استکبار جهانی اشاره نمود (جوهری، نصراللهی و نصرت‌پناه: ۱۴۰۲: ۹۹).

مدل منبع معنی

با توجه به اینکه در پژوهش حاضر از مدل منبع معنی برای نزدیک شدن به مدل مقابله فرهنگی - ارتباطاتی مقابله با تحریف امام خمینی (ره) استفاده شد، در ادامه توضیحات مختصری پیرامون این مدل ارائه می‌شود. در میان مدل‌های مختلفی که مبین فرآیند ارتباطات انسانی هستند، یکی از به‌روزترین مدل‌ها، مدل منبع معنی است. این مدل در تلاش است که پدیده ارتباط را به گونه‌ای نظام‌مند و با ریزینی و دقت فراوان نسبت به عناصر ارتباط، توجیه و تبیین کند. بر اساس این مدل

ارتباط گر از میان معانی موجود در منبع معنی خود، برخی از معانی را انتخاب می کند و سپس با توجه به سطح توانایی ارتباطی خود، محتوایی را برای بیان آن معانی به وجود می آورد. محتوا از طریق کانال به سمت ارتباط گیر ارسال می شود. ارتباط گیر همه یا قسمتی از محتوای ارسال شده را صید می کند. در گام بعد محتوای صید شده باعث متجلی شدن مجموعه ای از معانی نزد ارتباط گیر می شود. ارتباط گیر ناظر به معانی خود پس فرست هایی را ارسال می کند. این پس فرست ها وقتی توسط ارتباط گر اولیه دریافت می شود بازخورد نامیده می شود. در تمام این قسمت ها امکان پارازیت وجود دارد. همچنین تمام فرآیند از زمینه ارتباط (مادی و غیرمادی) متأثر است (محسنیان راد، ۱۳۹۵).

شکل شماره ۱. مدل فراگرد تراکشی منبع معنی (محسنیان راد، ۱۳۹۱: ۴۲۵)

روش پژوهش

پژوهش حاضر که از رهیافت کیفی بهره می برد، در گردآوری داده ها از روش های کتابخانه ای و مصاحبه نیمه ساخت یافته استفاده کرده و داده های پژوهش را با استفاده از روش تحلیل مضمون، صورت بندی و تجزیه و تحلیل نموده است. در طی پژوهش از ۱۷ تن از صاحب نظران و نخبگان صاحب نظر در حوزه موضوعی پژوهش، که دارای آثار پژوهشی ارزشمندی در عرصه اندیشه امام خمینی (ره) هستند، مصاحبه به عمل آمده است. در جدول ذیل اسامی و معرفی مختصر مصاحبه شوندگان درج شده است.

جدول شماره ۱: اسامی و سوابق مصاحبه‌شوندگان

ردیف	نام	سوابق علمی - مدیریتی
۱	حجت‌الاسلام سیدحمید روحانی	مؤسس و رئیس سابق مرکز اسناد انقلاب اسلامی مؤسس و رئیس بنیاد تاریخ‌پژوهی و دانشنامه انقلاب اسلامی
۲	دکتر حمید انصاری	قائم‌مقام سابق مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره)
۳	عباس سلیمی نمین	مدیر دفتر مطالعات و تدوین تاریخ ایران
۴	دکتر یحیی فوزی	استاد تمام پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۵	دکتر ابراهیم برزگر	استاد تمام دانشگاه علامه طباطبائی
۶	دکتر عبدالله گنجی	مدیرمسئول روزنامه جوان مؤلف کتاب تحریف امام خمینی(ره): چرایی و چگونگی مراجع تحریف پیامدها و روش‌های مقابله
۷	محمدعلی رامین	معاون اسبق مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مشاور اسبق رئیس‌جمهور در امور مطبوعات
۸	دکتر پرویز امینی	استادیار دانشگاه شاهد
۹	دکتر کمیل خجسته	مدیرعامل موسسه فرهنگی اطلاع‌رسانی تبیان سردبیر سابق پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای
۱۰	حسن روزی‌طلب	معاون سیاسی سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران معاون اسبق اسناد و کتابخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی مدیرمسئول سابق روزنامه ایران
۱۱	دکتر علی الفت‌پور	قائم‌مقام و مدیر اسبق بنیاد تبیین اندیشه‌های امام خمینی(ره) در نهاد نماینده‌گی رهبری در دانشگاه‌ها- شهردار منطقه ۱۵ تهران
۱۲	دکتر حسین عرب‌اسدی	مدیرکل سابق اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تهران معاون سابق سازمان امور اداری و استخدامی
۱۳	دکتر مجتبی باباخانی	پژوهشگر هسته مکتب امام خمینی(ره) مرکز رشد دانشگاه امام صادق(ه)
۱۴	دکتر علی جعفری هرستانی	پژوهشگر هسته مکتب امام خمینی(ره) مرکز رشد دانشگاه امام صادق(ه)
۱۵	دکتر جمال یزدانی	پژوهشگر اندیشه امام خمینی(ره) و مشاور قائم‌مقام سازمان صداوسیما
۱۶	دکتر سعید خورشیدی	رئیس شورای اندیشه‌ورز جشنواره مردمی فیلم عمار
۱۷	دکتر احسان بابایی	عضو هیئت‌علمی دانشگاه علوم قضایی و پژوهشگر اندیشه امام خمینی(ره)

تحلیل مضمون یکی از روش‌های پرکاربرد در تحقیقات کیفی است که برای شناسایی، تحلیل و گزارش الگوها (مضامین) در داده‌ها استفاده می‌شود. علیشیری روش تحلیل مضمون را این گونه تعریف می‌کند: «تحلیل مضمون، روشی برای پردازش داده‌های کیفی است که شامل تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی و استنتاج اطلاعات می‌شود» (علیشیری، ۱۳۹۴: ۱۳۶). روش تحلیل مضمون پژوهشگر را قادر می‌سازد که داده‌های پراکنده را به مجموعه‌ای منسجم و یکپارچه تبدیل کند (Braun & Clarke, 2006: 87). از این روش «می‌توان به‌خوبی برای شناخت الگوهای موجود در داده‌های کیفی استفاده کرد. تحلیل قالب مضامین و تحلیل شبکه مضامین نیز از ابزارهایی هستند که معمولاً در تحلیل مضمون به کار می‌روند» (عابدی جعفری، تسلیمی، فقیهی، و شیخ‌زاده، ۱۳۹۰: ۱۵۱).

شیوه‌های مختلفی برای تحلیل مضمون وجود دارند؛ اما به‌طور کلی فرایند تحلیل مضمون را می‌توان به سه مرحله کلان تقسیم نمود: ۱. تجزیه و توصیف متن، ۲. تشریح و تفسیر متن، ۳. ادغام و یکپارچه کردن مجدد متن (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۸: ۵۹). در یک نگاه کلان، گام‌های مختلف تحلیل مضمونی عبارت‌اند از: آشنایی با داده‌ها، کدگذاری اولیه، شناخت مضامین (استفاده از یادداشت‌ها و نقشه‌های ذهنی)، ترسیم شبکه مضامین، تحلیل شبکه مضامین و تدوین گزارش (روایت مختصر، مستند، منسجم، منطقی، بدیع و متقاعدکننده برآمده از داده‌ها) جدول شماره ۲. فرآیند گام‌به‌گام تحلیل مضمون (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۷۸)

مرحله	گام	اقدام
۱- تجزیه و توصیف متن (کدگذاری توصیفی)	آشنا شدن با متن	مکتوب کردن داده‌ها (در صورت لزوم) مطالعه اولیه و مطالعه مجدد داده‌ها نوشتن ایده‌های اولیه
	ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری	پیشنهاد چارچوب کدگذاری و تهیه قالب مضامین تفکیک متن به بخش‌های کوچک‌تر کدگذاری ویژگی‌های جالب داده‌ها
	جستجو و شناخت مضامین	تطبیق دادن کدها با قالب مضامین استخراج مضامین از بخش‌های کدگذاشته متن پالایش و بازبینی مضامین

مرحله	گام	اقدام
۲- تشریح و تفسیر متن (کدگذاری تفسیری)	ترسیم شبکه مضامین	بررسی و کنترل همخوانی مضامین با کدهای مستخرج مرتب کردن مضامین انتخاب مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر ترسیم نقشه (های) مضامین اصلاح و تأیید شبکه (های) مضامین
	تحلیل شبکه مضامین	تعریف و نام‌گذاری مضامین توصیف و توضیح شبکه مضامین
۳- ترکیب و ادغام متن (یکپارچه‌سازی)	تدوین گزارش	تلخیص شبکه مضامین و بیان مختصر و صریح آن استخراج نمونه‌های جالب داده‌ها مرتبط کردن نتایج تحلیل با سؤالات تحقیق و مبانی نظری نوشتن گزارش علمی و تخصصی از تحلیل‌ها

در مرحله تحلیل داده، داده‌های مستخرج، پس از بررسی اولیه، در قالب گزاره‌های مجزا از یکدیگر تفکیک شدند. پس از انجام تفکیک مذکور در مجموع ۷۹ گزاره از منابع استخراج شد. بعد از استخراج و تفکیک گزاره‌ها نوبت به استخراج کدهای اولیه از دل گزاره‌های مذکور رسید. یک گزاره می‌توانست شامل یک یا چند کد اولیه بشود و به همین دلیل تعداد کدهای اولیه در مقایسه با گزاره‌ها بیشتر است. در این مرحله از مجموع گزاره‌های موجود، ۸۷ کد اولیه استخراج شد. جدول ذیل، نمونه‌ای از مرحله اولیه تحلیل مضمون را نمایش می‌دهد.

جدول شماره ۳. نمونه کدگذاری اولیه

ردیف	گزاره	مضمون پایه
۱	اندیشه امام (ره) در آثارش هست. در بیانات ایشان هست! در صحیفه نور هست! لذا باید اندیشه امام (ره) را مستقیم از خود امام (ره) دریافت کنیم و از این طریق اصول و محک‌های امام (ره) را استنباط و استخراج کنیم. در کلام امام علی (ع) هم آمده است که باید حق را شناخت، فارغ از این که آن حق را چه کسی می‌گوید.	زدودن شخص محوری در رجوع به اندیشه امام (ره) و ترویج ضرورت مراجعه مستقیم به امام (ره)
۲	افشاگری خیلی مهم است. در برابر کسانی که دارند به نام امام (ره)، خیانت می‌کنند باید افشاگری کرد.	افشاگری تحریفات و تحریف‌گران، روش تحریف‌زدایی از امام (ره)

ردیف	گزاره	مضمون پایه
۳	محکامات اندیشه امام (ره) در صحیفه ایشان موجود است. محکامات امام (ره) در خاطراتی که افراد صدیق اطراف امام (ره) از ایشان نقل می کنند وجود دارد. باید به این ها مراجعه شود.	ضرورت رجوع به محکامات اندیشه امام (ره)
۴	ما در اندیشه امام (ره)، علاوه بر این که باید خود اندیشه را بسط دهیم و آن را برای مخاطب تبیین کنیم، از آن مهم تر، باید ذی امام (ره) را ترویج کنیم. ذی امام (ره) از طریق نخبگان حزب اللهی ای انجام می شود که مثل امام (ره) زندگی می کنند.	ترویج ذی امام (ره) از طریق تربیت نخبگان حزب اللهی ای که مثل امام (ره) زندگی می کنند، روش تحریف زدایی از امام (ره)

در دومین مرحله یعنی کد گذاری تفسیری مجموعه کدهایی که از لحاظ مفهومی دارای اشتراک بوده در کنار هم قرار می گیرند. هر دسته از این مجموعه کدهای اولیه منتهی به استخراج یک مضمون اولیه هستند. در این قسمت از مجموع کدهای اولیه به دست آمده ۴۳ مضمون اولیه استخراج شد. جدول ذیل نشان دهنده مضامین اولیه مستخرج از دل کدهای اولیه است.

جدول شماره ۴. کد گذاری تفسیری

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه
صیانت از متون و مستندات	ضرورت مقابله با تحریف های لفظی و صیانت از نصوص و ظواهر کلام حضرت امام
	ضرورت صیانت مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام از گزاره های به جا مانده از کنش ها و رفتار امام
بازخوانی دائم امام با تأکید بر اصول	ضرورت تکرار ابعاد مختلف امام برای مردم
	تکرار مداوم ابعاد گفته شده در مورد امام، یکی از روش های تحریف زدایی از امام
	تکرار حقایق پیرامون امام، روش تحریف زدایی از امام
	بازخوانی اصول امام، روش تحریف زدایی از امام
	ارائه اصول و شاخص های خاص اندیشه امام به مردم، روش تحریف زدایی از امام
	ضرورت ترویج برداشت و تفسیر مختار از امام توسط دفتر حفظ و نشر آثار امام
	ضرورت پاسداری مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام از اصول ایشان
	ضرورت رجوع به مبانی و اصول امام که قابل تفسیر و تأویل نیستند
	ضرورت یادآوری و تذکر دائم اندیشه امام به مردم

مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه
	ضرورت رجوع به محک‌های اندیشه امام
	ضرورت استخراج اصول اندیشه امام
	شناخت اصول امام، یکی از روش‌های تحریف‌زدایی از امام
	ضرورت استخراج عناصر اصلی اندیشه امام، برای تشخیص مصادیق تحریف امام جهت تحریف‌زدایی از امام
	استخراج بینات و محک‌های امام، روش تحریف‌زدایی از امام
	ضرورت طبقه‌بندی اصول و ثبوتات اندیشه امام
	ضرورت مشخص کردن نصوص و ظواهر امام پیرامون موضوعات مختلف با احتیاط فراوان و مینا قرار دادن آن‌ها جهت رسیدن به تعاریف روشن و بهره بردن از آن‌ها در مقابله با تحریف
	ضرورت صیانت از اصول انقلاب جهت جلوگیری از تحریف امام
	ضرورت شناسایی و جداسازی اصول امام از فروعات
	ضرورت منطبق کردن اندیشه امام با مقتضیات زمانه
	ضرورت به‌روزرسانی اندیشه امام با توجه به پرسش‌های هر زمان
	ضرورت اجتهاد در اندیشه امام با توجه به اصول ایشان
	ضرورت الزام عملی به اجتهاد ولی فقیه حی در اندیشه امام
تطبیق اندیشه امام با اقتضائات زمانه	بیان ابعاد ناگفته حضرت امام، یکی از روش‌های تحریف‌زدایی از امام
	ضرورت مراجعه مستقیم و بدون واسطه به امام
	مطالعه صحیفه، یکی از راه‌های تحریف‌زدایی از امام
	مراجعه مستقیم به محک‌های امام به‌خصوص وصیت‌نامه ایشان، یکی از روش‌های تحریف‌زدایی از امام
	عدم برخورد گزینشی با بخش‌های مختلف اندیشه امام، روش تحریف‌زدایی از اندیشه امام
پرهیز از برخورد گزینشی	دیدن تمامی بیانات و رفتارهای امام در کنار هم، روش تحریف‌زدایی از امام
	گفتگو پیرامون موارد اختلافی، یکی از روش‌های تحریف‌زدایی از امام
گفتگو پیرامون موضوعات اختلافی	گفتگو پیرامون موارد اختلافی، یکی از روش‌های تحریف‌زدایی از امام
	ضرورت رجوع به تبیین رهبر معظم انقلاب از امام
	شناخت و فهم صحیح امام، راه تحریف‌زدایی از امام
	ضرورت عرضه متشابهات امام به محک‌های
توجه به زمینه	توجه به زمینه‌های تاریخی رفتارها و بیانات امام، روش تحریف‌زدایی از

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه
	امام
	ضرورت توجه به بافت و زمینه اجتماعی امام
	ضرورت تبیین امام به همراه توجه به بافت شکل گیری اندیشه و کنش های ایشان
توجه به مبانی نظری	ضرورت توجه به مبانی فقهی، عرفانی و فلسفی امام جهت فهم خوب و عمیق ایشان
	ضرورت توجه به مبانی نظری و اندیشه ای امام
ضرورت بسط و تقویت فکری انقلاب اسلامی	ضرورت بازسازی فکری و مدنی انقلاب اسلامی در مقابله با تمدن غرب جهت فراهم کردن زمینه فهم امام
اصلاح نظامات اجتماعی	ساخت نظامات اجتماعی در جهت رشد عقل مردم، یکی از روش های تحریف زدایی از امام
	تغییر نظامات اجتماعی، روش تحریف زدایی از امام
اصلاح سبک زندگی	اصلاح سبک زندگی مردم، روش تحریف زدایی از امام
اصلاح نظام فکری نخبگان	اصلاح نظام فکری نخبگان، روش تحریف زدایی از امام
ترویج با رفتار حسنه	ترویج امام از طریق رفتار حسنه تک تک افراد جامعه
	ترویج زی امام از طریق تربیت نخبگان حزب اللهی ای که مثل امام زندگی می کنند، روش تحریف زدایی از امام
ترویج فرهنگ انقلاب اسلامی	ترویج فرهنگ انقلاب اسلامی، روش تحریف زدایی از امام
تولید محتوای لایه به لایه	تولید دانش لایه به لایه و شکل دهی زنجیره انتقال نظام فکری، روش تحریف زدایی از امام
تولید محتوای موضوعی	تولید محتوای تفصیلی موضوعی برای اقشار و عرصه های مختلف اجتماعی، روش تحریف زدایی از امام
تبیین بخش های مختلف اندیشه امام	تبیین بیانات امام و مقام معظم رهبری، روش تحریف زدایی از اندیشه امام
تبیین تمایزات اندیشه امام با سایر متفکران انقلاب اسلامی	ضرورت تبیین تمایزات اندیشه امام با سایر متفکرین انقلاب اسلامی
تدوین روایت مردم هم عصر با زمان حیات امام از اندیشه و سیره ایشان	نگاه به امام از منظر افرادی که عزیزانشان را در راه امام داده اند
	نگاه به امام از منظر مردمی که امام را درک کرده اند
ضرورت ارائه روایت جامع و هنرمندانه از امام	ضرورت ارائه یک روایت جامع و هنرمندانه رسانه ای از امام

مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه
توجه به شرایط اجتماعی در فرآیند ترویج	ضرورت توجه به اقتضائات زمانه و شرایط اجتماعی در ترویج اندیشه امام
مخاطب شناسی در ترویج امام	ضرورت توجه به شرایط اجتماعی در تولید محصولات رسانه‌ای
سکوت نکردن در برابر تحریفات	ضرورت پاسخ‌گویی به تحریفات صورت گرفته در اندیشه امام در محصولات فرهنگی
افشاگری تحریفات و تحریف گران	عدم سکوت در برابر تحریفات، روش تحریف‌زدایی از امام اعلام عمومی تحریف برخی جریان‌های سیاسی نسبت به اندیشه امام که به‌صورت عامدانه انجام می‌شود. افشاگری تحریفات و تحریف گران، روش تحریف‌زدایی از امام
پاسخ‌گویی و مقابله دیپلماتیک با رسانه‌های تحریف‌گر خارجی	پاسخ‌گویی و مقابله دیپلماتیک با رسانه‌های تحریف‌گر خارجی
اصلاح ساختاری در سازمان‌های متولی ترویج امام	ایجاد یک متولی ساختاری جدی برای ترویج امام از طریق اصلاح ساختارهای موجود یا ایجاد ساختارهای موازی، روش تحریف‌زدایی از امام
تدوین برنامه جامع ترویج امام	ضرورت برنامه‌ریزی برای ترویج امام در جامعه، روش تحریف‌زدایی از امام
افزایش کمی محصولات ترویجی امام	تولید پرحجم محصولات ترویجی مربوط به امام، روش تحریف‌زدایی از امام
زدودن شخص محوری در فهم امام	زدودن شخص محوری در فهم اندیشه زدودن شخص محوری در رجوع به اندیشه امام و ترویج ضرورت مراجعه مستقیم به امام
تفقیح مشخصات متولیان ترویج امام	ترویج این مسئله در افکار عمومی که مجاورت طولانی افرادی با امام و حتی انتساب فامیلی به ایشان باعث نمی‌شود که آنان امام را تحریف نکنند، روش تحریف‌زدایی از امام
تفقیح مشخصات متولیان ترویج امام	مشخص شدن ویژگی‌های افرادی که می‌توانند مرجع تبیین امام باشند و وزن دهی به این ویژگی‌ها، روش تحریف‌زدایی از امام

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه
	انتخاب افرادی که تفکر نزدیک به یک متفکر دارند و دسترسی قابل توجهی به وی دارند و ملاحظات را در نظر می گیرند به عنوان متولی حفظ و نشر اندیشه آن متفکر
انجام پژوهش های عمیق علمی	ضرورت فراهم شدن زمینه اجرای پژوهش های علمی عمیق بر روی اندیشه امام، روش تحریف زدایی از امام
ایفای نقش تمامی دستگاه های فرهنگی در تبیین امام	ضرورت ایفای نقش تمامی ساختارهای تبیینی کشور ناظر به تبیین امام
ایفای نقش فعالانه افراد و تشکلهای انقلابی	ایفای نقش افراد و تشکلهای انقلابی مانند بسیج و هیئت مذهبی در عرصه تبیین امام و تحریف زدایی از ایشان، روش تحریف زدایی از امام
	ایفای نقش تمامی دستگاه های فرهنگی در تبیین امام
عمل به اجتهاد ولی فقیه حی	ضرورت الزام عملی به اجتهاد ولی فقیه حی در اندیشه امام
	کاشفیت نظر رهبری از نظر امام در مسائل حاکمیتی به حکم ثانوی
	اجتهاد ولی فقیه زمانه با توجه به اصول و ثبات امام
آزادی تفسیر در مقام اندیشه ورزی	آزادی کامل در مقام اندیشه ورزی نسبت به ارائه تفاسیر
	ضرورت آزادی افراد در ترویج برداشت های علمی خود از اندیشه امام
ارتقاء کارآمدی نهادهای کشور	ضرورت ارتقاء سطح کارآمدی نهادهای جمهوری اسلامی برای از بین بردن زمینه تحریف امام
ارتقاء سطح احساس کارآمدی نهادهای شکل گرفته در جمهوری اسلامی	ضرورت ارتقاء سطح احساس کارآمدی نهادهای شکل گرفته در جمهوری اسلامی برای جلوگیری از تحریف امام
افزایش سطح آگاهی تاریخی از دوران حیات امام	ضرورت ایجاد خودآگاهی تاریخی از بستر زمان حیات امام برای جلوگیری از تحریف امام
مشخص کردن مصداق مفاهیم	مشخص کردن مصداق مفاهیم، روش تحریف زدایی از امام
ضرورت سیره نویسی	ضرورت سیره نویسی حضرت امام به صورت علمی و دقیق

در مرحله بعد با طبقه بندی مضامین اولیه، مضامین محوری سازنده مدل برنامه ریزی فرهنگی ارتباطی تحریف زدایی از اندیشه و سیره امام استخراج شدند. در نهایت با بررسی ۴۳ مضمون اولیه، ۸ مضمون محوری به دست آمده است.

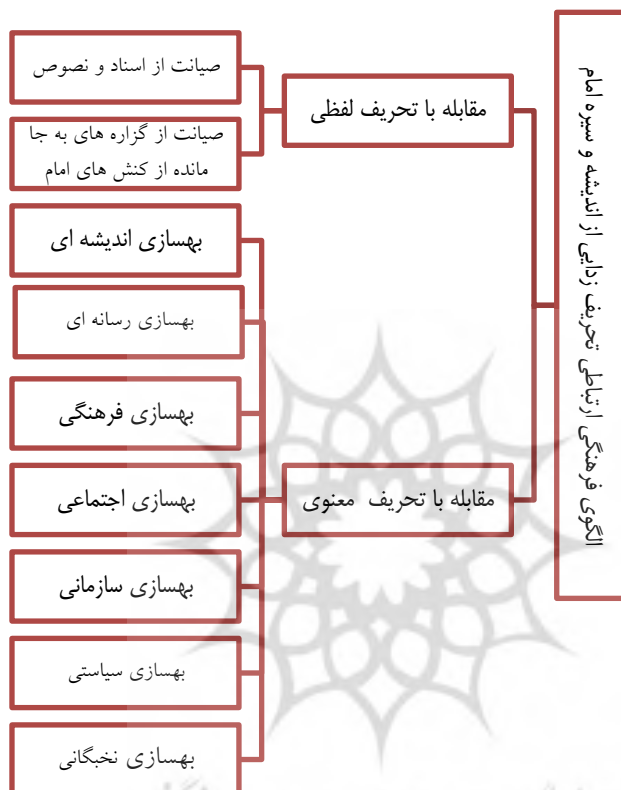
جدول شماره ۵. کدگذاری محوری

کد محوری	مضمون محوری
مقابله با تحریف لفظی	صیانت از متون و مستندات
بهسازی اندیشه‌ای	ضرورت بسط و تقویت فکری انقلاب اسلامی، شناخت صحیح امام، انجام پژوهش‌های عمیق علمی، پرهیز از برخورد گزینشی، تنقیح اصول امام، تطبیق اندیشه امام با اقتضائات زمانه، توجه به زمینه، توجه به مبانی نظری، گفتگو پیرامون موضوعات اختلافی، تولید محتوای لایه به لایه، تولید محتوای موضوعی، تدوین روایت مردم هم‌عصر با زمان حیات امام از ایشان، آزادی تفسیر در مقام اندیشه ورزی، عمل به اجتهاد ولی فقیه حی، ضرورت سیره‌نویسی
بهسازی فرهنگی	ترویج فرهنگ انقلاب اسلامی، اصلاح نظامات اجتماعی، اصلاح سبک زندگی، ترویج مراجعه مستقیم به امام، زدودن شخصیت محوری در فهم امام، تنقیح مشخصات متولیان ترویج امام، افزایش سطح آگاهی تاریخی از دوران حیات امام
بهسازی اجتماعی	ارتقاء سطح احساس کارآمدی نهادهای شکل گرفته در جمهوری اسلامی
بهسازی رسانه‌ای	بازخوانی دائم امام با تأکید بر اصول، بیان ناگفته‌های امام، ترویج با رفتار حسنه، تبیین بخش‌های مختلف اندیشه امام، تبیین تمایزات اندیشه امام با سایر متفکران انقلاب اسلامی، ضرورت ارائه روایت جامع و هنرمندانه از امام، توجه به شرایط اجتماعی در فرایند ترویج، مخاطب شناسی در ترویج امام، سکوت نکردن در برابر تحریفات، افشاگری تحریفات و تحریف گران، پاسخ‌گویی و مقابله دیپلماتیک با رسانه‌های تحریف‌گر خارجی، افزایش کمی محصولات ترویجی امام، مشخص کردن مصداق مفاهیم
بهسازی سازمانی	اصلاح ساختاری در سازمان‌های متولی ترویج امام، ایفای نقش تمامی دستگاه‌های فرهنگی در تبیین امام، ایفای نقش فعالانه افراد و تشکل‌های انقلابی، ارتقاء کارآمدی نهادهای کشور
بهسازی سیاستی	تدوین برنامه جامع ترویج امام
بهسازی نخبگانی	اصلاح نظام فکری نخبگان

یافته‌های پژوهش

الگوی برنامه‌ریزی فرهنگی - ارتباطی تحریف‌زدایی از اندیشه و سیره امام خمینی (ره)، که از تحلیل نهایی داده‌های این پژوهش به دست آمده است، دارای دو محور اصلی است. این محورها، یعنی مقابله با تحریف‌های لفظی و معنوی، درواقع بر مبنای تقسیم‌بندی متعارفی شکل گرفته‌اند که

ناظر به انواع تحریف است. طبیعتاً مواجهه با هر یک از این دو نوع تحریف، اقتضائات خاص خود را دارد که در ادامه مورد واکاوی قرار می‌گیرد.

شکل شماره ۲. الگوی فرهنگی ارتباطی تحریف زدایی از اندیشه و سیره امام خمینی (ره)

مقابله با تحریف لفظی

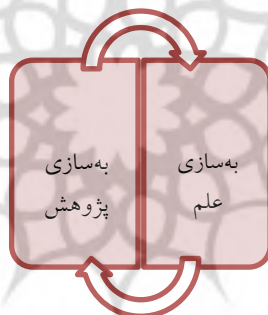
صیانت دقیق از اسناد و متون برجامانده از امام خمینی(ره) کلیدی‌ترین راه مقابله با تحریف لفظی است. اگرچه تاکنون اقدامات ارزشمندی در این زمینه انجام شده، اما تداوم و تقویت این روند باید در اولویت نهادهای مسئول باقی بماند. این امر مستلزم مستندسازی دقیق، نظارت کارآمد و به‌روزرسانی روش‌های حفاظتی است تا اصالت آثار امام(ره) برای آیندگان حفظ شود.

مقابله با تحریف معنوی

اندیشه امام خمینی (ره) همواره در معرض تحریف لفظی قرار داشته است، اما چالش اصلی در حوزه تحریف معنوی است که تهدیدی جدی‌تر به شمار می‌رود. بر اساس الگوی فرهنگی - ارتباطی مقابله با تحریف، مواجهه با این تحریفات معنوی نیازمند اقداماتی در هفت عرصه مشخص است که در ادامه به تفصیل بررسی خواهد شد.

بهسازی اندیشه‌ای

به نظر می‌رسد حوزه اندیشه باید در صدر برنامه‌های تحریف‌زدایی از اندیشه امام خمینی (ره) قرار گیرد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بهسازی اندیشه‌ای، مستلزم توجه همزمان به دو عرصه علم و پژوهش است. این دو حوزه ارتباطی تنگاتنگ با یکدیگر دارند، به گونه‌ای که پیشرفت در هر یک، تأثیرات مثبت قابل توجهی بر دیگری خواهد داشت.

شکل شماره ۳. تأثیر متقابل بهسازی علم و پژوهش بر یکدیگر

پژوهشگران داخلی عمدتاً در چارچوب فضای حاکم بر علوم انسانی کشور به مطالعه اندیشه و سیره امام خمینی (ره) می‌پردازند و طبیعتاً متأثر از این فضا هستند. این در حالی است که اندیشه و سیره عملی امام (ره)، ریشه در فهم ایشان از پایه‌های معرفت دینی دارد. با توجه به تفاوت‌های موجود میان پایه‌های معرفت دینی و بنیان‌های تشکیل‌دهنده علوم انسانی مدرن، اهالی علوم انسانی با چالش‌های فراوانی برای هم‌افق شدن با اندیشه و سیره امام مواجه‌اند. در این میان، اصلاح ساختاری علوم انسانی و حرکت به سمت تولید علم دینی، به همراه تقویت مبانی نظری انقلاب اسلامی، بستری مناسب‌تر برای درک عمیق‌تر اندیشه امام فراهم خواهد کرد.

عرصه دیگر در مسیر بهسازی اندیشه، بهسازی پژوهش است که باید در دو محور اساسی دنبال شود: بهسازی فرآیند (روش) پژوهش و بهسازی موضوعات پژوهش. روش پژوهش به عنوان چارچوبی کلان، قابلیت اجرا بر تمامی کاوش های نظری که در عرصه اندیشه و سیره امام خمینی (ره) صورت می گیرد را دارد. این بهسازی خود شامل پنج ساحت اصلی است که در نمودار ارائه شده به تفصیل بررسی شده اند. چنانچه بعدتر گفته می شود، یکی از لوازم فهم بهتر اندیشه امام، تلاش برای فهم موضوعات مختلف به منزله اجزاء تشکیل دهنده منظومه فکری ایشان است. مسلماً این رویکرد پژوهشی، نیازمند اتخاذ آن دسته از روش های پژوهشی است که بتواند به پژوهشگر امکان نگاه منظومه ای به دستگاه فکری ایشان را ارائه دهد.

شکل شماره ۴: عناصر بهسازی فرآیند پژوهش در اندیشه و سیره امام خمینی (ره)

یکی از موضوعاتی که توجه به آن در فرآیند تحلیل داده ها بسیار اهمیت دارد، توجه به بافت و بستر تاریخی بیانات و کنش های امام است؛ به عبارت دیگر، پژوهشگران حوزه اندیشه امام باید در تحلیل بیانات و کنش های ایشان، اقتضائات تاریخی را نیز به درستی مدنظر قرار دهند. عنصر مهم دیگر که باید در فرایند تحلیل مورد توجه قرار گیرد، توجه به مبانی نظری امام (ره) است. پژوهشگران اندیشه امام باید با پرداختن به مبانی نظری اندیشه امام (ره) و تلاش برای فهم موضوعات مختلف ذیل نظام فکری ایشان، پژوهش های خود را از آسیب سطحی نگری و ساده اندیشی مصون دارند. در این رویکرد باید نسبت به فهم منظومه ای اندیشه و سیره امام (ره) به منزله یک دستگاه فکری واحد و یک سازه نظری به هم پیوسته اهتمام داشت.

به نظر می‌رسد افزون بر موارد گفته‌شده، «تفسیر امام به امام» نیز می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر فهم اندیشه امام داشته باشد. مقصود از تفسیر امام به امام این است که در تحلیل بیانات و کنش‌های امام راحل، در مرحله نخست بکوشیم از توضیحات و قرائنی که در آثار خود ایشان وجود دارد بهره ببریم.

نکته دیگری که پرداختن به آن می‌تواند به فهم بهتر اندیشه امام منجر شود، رجوع به فهم برخی خبرگان از اندیشه امام است. این رجوع به این معنا نیست که خوانش همه نخبگان از اندیشه و سیره امام الزاماً خوانشی صحیح است و می‌تواند ما را از مراجعه مستقیم به آثار امام بی‌نیاز کند، بلکه صرفاً به این معناست که مطالعه تحلیل نخبگان می‌تواند قدرت ذهنی مخاطب را برای درک ابعاد گوناگون اندیشه امام تقویت کند. بر اساس تحلیل داده‌های مستخرج از مصاحبه‌ها، به نظر می‌رسد که رهبر معظم انقلاب یکی از بهترین خبرگانی هستند که قرائتی ناب و اصیل از اندیشه و سیره امام ارائه می‌دهند؛ از این رو خوانش ایشان از امام، یکی از بهترین قرائت‌ها و تفاسیر موجود از اندیشه امام به شمار می‌رود.

بهسازی موضوعات پژوهش، رکن دیگری از بهسازی پژوهش در اندیشه و سیره امام محسوب می‌شود. به نظر می‌رسد که در پژوهش‌های حوزه اندیشه امام، باید اهمیتی خاص نسبت به تطبیق اصول و مبانی نظری ایشان با اقتضائات زمانه، در چارچوب دستگاه کلان فکری ایشان، صورت گیرد. این مسئله به معنای انجام نوعی اجتهاد عمیق و قاعده‌مند در اندیشه امام است که باعث می‌شود اندیشه ایشان در گذر زمان به یک پدیده ایستا تبدیل نشود، بلکه بتواند به پرسش‌های زمانه پاسخ‌گو باشد.

یکی از خلأهای پژوهشی در حوزه اندیشه امام، عدم تنقیح اصول و شاخص‌های اندیشه ایشان است. پژوهشگران فعال در این حوزه باید محتوایی لایه‌به‌لایه و ناظر به مخاطبان مختلف با سطوح نظری گوناگون تولید نمایند. به عنوان مثال، ما هم نیازمند آثاری هستیم که ابعاد عمیق عرفانی و فلسفی اندیشه امام را تبیین کند و بدین ترتیب به پرسش‌های نظری اهل اندیشه پاسخ بگوید، و هم به آثاری نیاز داریم که تکیه خود را بر ابعاد کاربردی اندیشه امام قرار دهند و بتوانند با مخاطبان عام‌تر ارتباط برقرار کنند.

نکته حائز اهمیت این است که تمامی این محتوا باید در کل دارای نوعی انسجام باشد؛ به عبارت دیگر، مبانی نظری اندیشه امام باید به نحوی تنقیح شود که دلالت‌های کاربردی و

اجتماعی آن مورد غفلت قرار نگیرد، و از سوی دیگر، ابعاد کاربردی و اجتماعی اندیشه ایشان به گونه‌ای تدوین گردد که ارتباط آن با مبانی قطع نشود.

یکی از فعالیت‌های پژوهشی بسیار ضروری در حوزه اندیشه و سیره امام خمینی (ره)، سیره‌نگاری تخصصی بر اساس گزاره‌های به‌جامانده از زندگی ایشان است. یکی از معضلات علمی موجود در حوزه سیره امام، نبود یک روایت معتبر از سیره ایشان است که سیره‌نگاری تخصصی می‌تواند این معضل را تا حد زیادی برطرف کند.

بهسازی رسانه‌ای

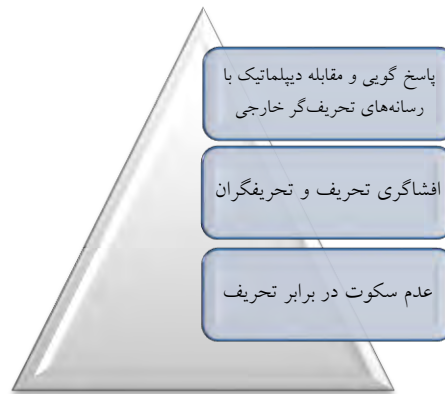
بهسازی رسانه‌ای، عرصه بسیار مهم دیگری است که باید در مسیر تحریف‌زدایی از اندیشه و سیره امام راحل مورد توجه قرار گیرد. اهمیت این عرصه آنگاه آشکارتر می‌شود که به وجود خلأهای بسیار جدی در زمینه تبیین و نشر اندیشه امام توجه کنیم. یازده نکته مهمی که در مسیر بهسازی رسانه‌ای باید مورد توجه مدیران و فعالان رسانه‌ای حوزه اندیشه امام قرار گیرد، در شکل زیر ذکر شده است. در ادامه، این نکات به‌صورت تفصیلی توضیح داده می‌شود.

شکل شماره ۵. عناصر بهسازی رسانه‌ای در راستای تحریف‌زدایی از اندیشه و سیره امام خمینی (ره)

یکی از معضلات کنونی در عرصه اندیشه امام که زمینه را برای تحریف اندیشه و سیره ایشان فراهم می‌کند، وجود برخی ناگفته‌ها پیرامون امام راحل است. به نظر می‌رسد که رسانه، در گام نخست، موظف است ناگفته‌های موجود درباره این شخصیت عظیم‌الشأن را برای مخاطبان خود بیان کند. یکی از ارکان بسیار مهم در فعالیت رسانه‌ای، تکرار است. به نظر می‌رسد که تکرار اصول و شاخصه‌های اندیشه امام راحل در برهه‌های مختلف زمانی، البته مشروط بر اینکه به صورت هنرمندانه و جذاب انجام شود، می‌تواند به تثبیت این اصول و شاخصه‌ها در ذهن مخاطبان منجر شود. یکی دیگر از اصولی که باید از سوی رسانه‌ها رعایت شود تا زمینه برای مقابله با تحریف اندیشه و سیره امام فراهم گردد، توجه به شرایط اجتماعی است؛ به عبارت دیگر، رسانه‌ها موظف‌اند با ارزیابی دقیق شرایط اجتماعی، متناسب با دغدغه‌های مردم و اقتضائات زمانی، به بازخوانی ابعاد گوناگون اندیشه و شخصیت امام پردازند. مخاطب‌شناسی رکن دیگری است که در فعالیت رسانه‌ای از جایگاه بسیار والایی برخوردار است و در فرآیند ترویج اندیشه امام نیز باید به صورت جدی مورد توجه قرار گیرد. تغییرات نسلی در جامعه ایرانی و تمایزات موجود میان نسل‌های جدید و نسل‌های قدیمی‌تر، اهمیت مخاطب‌شناسی را بیش از پیش نمایان می‌سازد. پیش‌تر به این موضوع اشاره شد که یکی از چالش‌های موجود در حوزه اندیشه امام این است که در بسیاری از موارد کلیات و مفاهیم به خوبی به مخاطب منتقل می‌شود، اما مصادیق این مفاهیم و کلیات برای مردم مشخص نمی‌شود. بدین ترتیب، به نظر می‌رسد که تطبیق اصول و کلیات با مصادیق عینی باید تا حد امکان در دستور کار رسانه‌ها قرار گیرد. بدیهی است که تأکید بر تطبیق مفاهیم و کلیات با مصادیق، به هیچ وجه نافی اهمیت و جایگاه انتقال معارف کلی به مردم نیست.

شایان ذکر است که بخش زیادی از فعالیت‌های رسانه‌ای در این حوزه شامل واکنش‌هایی می‌شود که باید در برابر تحریفات صورت گرفته درباره امام انجام گیرد. شکل زیر به بیان راهکارهای کلانی می‌پردازد که باید در مواجهه با رسانه‌های تحریف‌گر امام اتخاذ شود.

شکل شماره ۶. راهکارهای کلان عکس‌العمل رسانه‌ای صحیح در برابر تحریف اندیشه و سیره امام خمینی (ره)

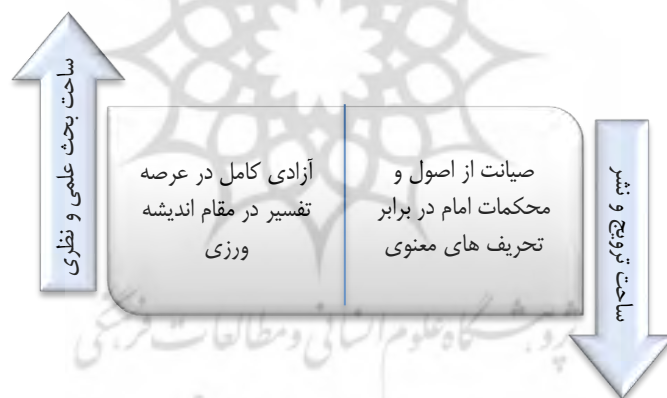
مبنای‌ترین راهبردی که در این بخش باید مورد توجه قرار گیرد این است که نباید در برابر تحریف امام سکوت کرد؛ به عبارت دیگر، تحریف امام به نحوی باعث غبارآلود شدن فضا می‌شود که در برابر آن هیچ چاره‌ای جز تبیین و توضیح وجود ندارد. عدم سکوت در برابر تحریف امام باید با محوریت افشاگری تحریف و تحریف‌گران و تبیین قرائت صحیح از اندیشه و سیره امام راحل صورت گیرد. چهره واقعی و کربه تحریف و تحریف‌گران باید برای مردم آشکار شود تا اعتبار آنان نزد مردم ساقط گردد و امکان تکرار تحریفات مذکور توسط تحریف‌گران اندیشه و سیره امام از بین برود. به نظر می‌رسد که افشاگری تحریفات صورت گرفته، هیچ‌گونه مصلحت‌اندیشی خاصی را برنمی‌تابد، اما افشاگری تحریف‌گران باید با دقت و ظرافت خاصی صورت گیرد و تمامی ابعاد و مصالح پیرامون آن در نظر گرفته شود.

اقدام دیگری که انجام آن در عرصه رسانه ضروری است، مقابله رسانه‌ای، حقوقی و دیپلماتیک با آن دسته از رسانه‌های خارجی است که گزاره‌های نادرستی را به امام نسبت می‌دهند. در توضیح این موضوع باید گفت که متأسفانه در موارد متعددی شاهد هستیم که رسانه‌های خارجی گزاره‌های نادرستی را به اندیشه و سیره ایشان نسبت می‌دهند. این رسانه‌ها بعضاً پا را از این نیز فراتر می‌گذارند و گزاره‌های تحریف‌آمیز را به صورت وهن‌آمیزی مطرح می‌کنند.

طبیعتاً پاسخگویی به این رسانه‌ها در چند عرصه قابل پیگیری است. یکی از اصلی‌ترین عرصه‌های پاسخگویی، عرصه رسانه است؛ به عبارت دیگر، باید پاسخ تحریف‌های مطرح‌شده در رسانه‌های تبیین‌گر اندیشه امام و به هنرمندانه‌ترین شکل ممکن داده شود. علاوه بر این، تحریفات و توهین‌های صورت گرفته را می‌توان از طریق طرح دعاوی حقوقی نیز پیگیری کرد. افزون بر این، دستگاه دیپلماسی کشور موظف است از تمامی ظرفیت‌های خود برای صیانت از اندیشه امام و مقابله با جریان‌های تحریف‌گر خارجی استفاده کند.

بهسازی فرهنگی

به نظر می‌رسد اقداماتی که باید ذیل عنوان بهسازی فرهنگی انجام شود را می‌توان ذیل دو دسته کلی قرار داد. قسمتی از این فعالیت‌ها باید باهدف رفع برخی معضلات کلان فرهنگی صورت بگیرد و بخش دیگری از اقدامات باید ناظر به چالش‌های فرهنگی خاص حوزه اندیشه امام انجام شود. شکل زیر به این دو رکن بهسازی فرهنگی اشاره می‌کند.

شکل شماره ۹: بهسازی سیاستی در عرصه مواجهه با قرائت‌های مختلف از اندیشه امام خمینی (ره)

بر اساس تفکیک دو عرصه اندیشه‌ورزی و ترویج می‌توان گفت که به قطع آزادی کامل در ارائه نظرات مختلف پیرامون امام راحل و بیان تفاسیر و تبیین‌های گوناگون از اندیشه ایشان، عنصری است که می‌تواند به رشد علمی این عرصه کمک شایانی کند؛ اما آنگاه که وارد عرصه تبیین و نشر اجتماعی دیدگاه‌ها می‌شویم نمی‌توانیم به همه قرائت‌ها و تفاسیر اجازه دهیم که در

جامعه ترویج شوند چرا که ترویج برخی از قرائت‌ها و تفاسیر در نهایت منجر به فهم نادرست مردم از اندیشه و سیره امام می‌شود. بدین ترتیب می‌توان گفت که در ساحت ترویج و گفتمان سازی صرفاً به آن دسته از تفاسیر می‌توان اجازه نشر داد که در چهارچوب کلیات و اصول منقح شده اندیشه امام باشند. مسلماً پیش‌نیاز اجرایی شدن این راهبرد این است که اصول و شاخص‌های اندیشه امام با اجرای پژوهش‌های متقن علمی منقح شود. پابندی یا عدم پابندی به این اصول منقح شده در واقع مرز بین تحریف و عدم تحریف به حساب می‌آیند.

آخرین راهبرد در بهسازی سیاستی عرصه اندیشه امام نیز عبارت است از مردمی سازی ترویج و صیانت از اندیشه امام. پیش‌تر و در بخش بهسازی سازمانی هم به این نکته اشاره شد که فعال-سازی گروه‌های فعال در عرصه اندیشه امام باید به جد مورد ملاحظه قرار گیرد. طبعاً تغییر مذکور زمانی در سازمان‌ها اتفاق می‌افتد که این گزاره به‌عنوان یک سیاست قطعی در عرصه ترویج اندیشه امام راحل تثبیت شود.

بهسازی نخبگانی

آخرین عرصه‌ای که به نظر می‌رسد بهسازی آن باید در راستای تحریف زدایی از اندیشه و سیره امام راحل در دستور قرار بگیرد عرصه نخبگان جامعه است. بهسازی این عرصه شامل چهار محور اصلی می‌باشد که در شکل ذیل نیز بیان شده است.

شکل شماره ۱۰: بهسازی نخبگانی

یکی از محورهایی که ذیل موضوع بهسازی نخبگانی باید مورد توجه واقع شود اصلاح نظام اندیشه‌ای خبرگان است. پیش‌تر نیز به این بیان این موضوع پرداخته شد که یکی از اصلی‌ترین چالش‌های نخبگانی در عرصه تبیین و نشر اندیشه امام این است که معمولاً نخبگان علمی جامعه ما به‌خصوص نخبگان عرصه علوم انسانی از فضای غرب‌زده حاکم بر علوم انسانی کشور متأثر هستند و به همین خاطر در پارادایم فکری متفاوتی نسبت به امام راحل سیر می‌کنند. به نظر می‌رسد که اصلاح نظام اندیشه نخبگان می‌تواند نقش به‌سزایی را در مفاهمه بهتر این افراد با امام ایفا نماید.

یکی از محورهای دیگر این بخش مراجعه مستقیم نخبگان به آثار امام به‌جای پرداختن با واسطه به اندیشه امام است. به نظر می‌رسد این رجوع مستقیم باب اندیشه ورزی صحیح و عمیق بر روی اندیشه امام را بیش‌ازپیش به روی نخبگان باز می‌کند.

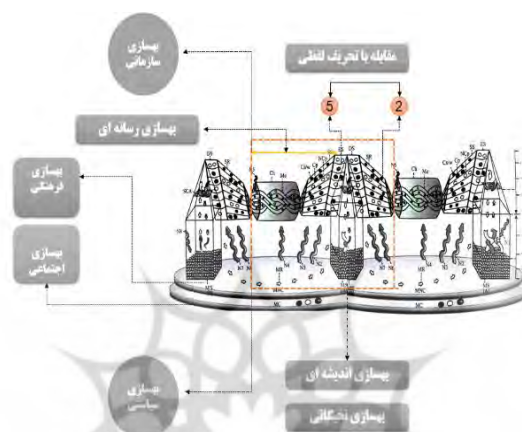
محور دیگر این بخش به این موضوع اشاره می‌کند که باید از میان نخبگان جامعه، گروهی به‌صورت تخصصی برای تبیین و ترویج اندیشه امام تربیت شوند. تربیت نخبگانی با محوریت فعالیت در عرصه اندیشه امام می‌تواند خلأ موجود ناظر به عدم وجود مفسران بصیر در حوزه اندیشه امام را جبران نماید.

آخرین محور بهسازی نخبگانی بر ضرورت گفتگو نخبگان با یکدیگر پیرامون مسائل اختلافی در اندیشه امام اشاره دارد. طبیعتاً این گفتگو می‌تواند تأثیر مثبت زیادی در پیشبرد فهم اندیشه امام داشته باشد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، موضوع تحریف امام خمینی (ره) را به‌مثابه نوعی شکست ارتباطی میان امام و امت تلقی کرده و بر همین اساس، در مقام ارائه چارچوبی کلان برای مقابله فرهنگی-ارتباطی با این پدیده برآمده است. مطابق یافته‌های این پژوهش، می‌توان مدل برنامه‌ریزی فرهنگی-ارتباطی تحریف‌زدایی از اندیشه و سیره امام راحل (ره) را با تبیین تحریف در چارچوب مدل «منبع معنی» سامان داد. توجه به این نکته ضروری است که در شکل ارائه‌شده، فاصله مشخص‌شده با فلش زردرنگ، محدوده‌ای را دربرمی‌گیرد که در آن رابط انسانی (رسانه‌ای) میان فرستنده پیام (امام راحل (ره)) و دریافت‌کنندگان نهایی پیام (مخاطبان نهایی پیام‌های امام) قرار دارد و اقدام به تولید

و ارسال پیام از طریق کانال ارتباطی می‌کند. همچنین، قسمت محصورشده در نقطه‌چین نارنجی‌رنگ به‌مثابه یک سازمان متولی تبیین و نشر اندیشه امام (ره) قابل فهم است؛ نهادی که از یک‌سو پیام را از کانال ارتباطی امام دریافت کرده و از سوی دیگر، از طریق کانال ارتباطی دیگری آن را به مخاطبان عمومی منتقل می‌کند.

شکل شماره ۱۱. تطبیق عناصر مدل برنامه‌ریزی فرهنگی ارتباطی تحریف‌زدایی از اندیشه و سیره امام (ره) با مدل منبع معنی

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی فرهنگی-ارتباطی برای مقابله با تحریف امام خمینی (ره)، شامل دو حوزه کلان «مقابله با تحریف لفظی» و «مقابله با تحریف معنوی» می‌شود. در این میان، مهم‌ترین نکته در مواجهه با تحریف لفظی اندیشه و سیره امام (ره)، صیانت هرچه دقیق‌تر از گزاره‌ها، اسناد و نصوصی است که از بیانات، مکتوبات و کنش‌های ایشان به‌جا مانده است.

مقابله با تحریف معنوی مستلزم بهسازی وضعیت در چندین حوزه است. «بهسازی اندیشه‌ای» که یکی از ارکان اصلی برنامه‌ریزی فرهنگی-ارتباطی تحریف‌زدایی محسوب می‌شود، در گروی بهسازی دو عرصه «علم» و «پژوهش» است. بهسازی علم (اندیشه)، مستلزم بازسازی فضای کلان علوم انسانی کشور مبتنی بر رویکرد دینی و نزدیک شدن فضای فکری نخبگان و اندیشمندان به مبانی معرفتی حاکم بر دستگاه فکری امام راحل (ره) است. بهسازی پژوهش نیز شامل بهسازی‌های روشی و موضوعی در پژوهش‌های مرتبط با اندیشه امام (ره) می‌شود. نکته مهم در این زمینه،

ضرورت اتخاذ «رویکرد منظومه‌ای» در فهم اندیشه و سیره امام (ره) است؛ به گونه‌ای که موضوعات مختلف ذیل نظام فکری امام خمینی (ره) فهم و تحلیل شوند.

اقداماتی که باید ذیل عنوان «بهبودی فرهنگی» انجام شود را می‌توان در دو دسته کلی طبقه‌بندی کرد: بخشی از این فعالیت‌ها با هدف رفع معضلات کلان فرهنگی و بخش دیگر ناظر به چالش‌های فرهنگی خاص حوزه اندیشه امام (ره) انجام می‌شود. در این راستا، ترویج فرهنگ طراز انقلاب اسلامی و بهبود وضعیت سبک زندگی مردم از اصلی‌ترین گام‌ها برای ارتقای مؤلفه‌های کلان فرهنگی به شمار می‌روند.

بهبودی برخی عوامل و مؤلفه‌های اجتماعی نیز می‌تواند نقش مؤثری در رفع زمینه‌های تحریف اندیشه و سیره امام داشته باشد. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، ناکارآمدی برخی ساختارها و نهادهای اجتماعی در جمهوری اسلامی می‌تواند بستر تحریف امام (ره) را فراهم کند. بنابراین، تلاش برای ارتقای سطح کارآمدی نهادهای مذکور باید به طور جدی دنبال شود. با توجه به وجود برخی موانع در سازمان‌های متولی تبیین اندیشه امام (ره)، چهار محور اساسی در جهت «بهبودی سازمانی» باید مدنظر قرار گیرد. این محورها چهارگانه عبارتند از:

- فعال‌سازی تشکلهای مردمی انقلابی؛
- ایفای نقش تمامی دستگاه‌های فرهنگی کشور در تبیین امام (ره)؛
- اصلاح ساختارهای موجود یا ایجاد ساختارهای جدید برای ترویج اندیشه امام (ره)؛
- انتخاب ضابطه‌مند و شایسته متولیان ارشد حفظ و نشر آثار امام (ره).

در عرصه «بهبودی سیاست‌ها» نیز باید به چند مؤلفه اساسی توجه شود. نخستین مؤلفه، طراحی و تدوین برنامه جامع تبیین و نشر اندیشه و سیره امام (ره) است. این برنامه باید جایگاه و نقش هر یک از سازمان‌ها و نهادهای کشور در این عرصه را به روشنی تعیین کند. همچنین در مقابله با تحریف‌های معنوی، لازم است اصول و محک‌های اندیشه امام خمینی (ره) با یک رویکرد منظومه‌ای و بر اساس فهم اندیشه ایشان به مثابه یک کل منسجم منقح شده و به عنوان سنج‌های برای ارزیابی قرائت‌های مختلف از اندیشه و سیره امام (ره) به کار گرفته شود. آخرین راهبرد در بهبودی سیاستی، «مردمی‌سازی ترویج و صیانت از اندیشه امام (ره)» است. بهره‌گیری از ظرفیت

عموم مردم، به ویژه فعالان فرهنگی جوان، مؤمن و انقلابی، می‌تواند پویایی و اثربخشی این فرآیند را به شکل قابل توجهی افزایش دهد.

آخرین عرصه‌ای که بهسازی آن برای مقابله با تحریف امام ضروری است، «بهسازی نخبگانی» است. ارکان اصلی این بهسازی عبارت‌اند از:

- انس بی‌واسطه نخبگان با آثار امام (ره)؛

- اصلاح نظام اندیشه‌ای نخبگان؛

- گفت‌وگو پیرامون موارد اختلافی بین نخبگان؛

- تربیت مفسران و مروجان بصیر و امین.

فهرست منابع

- ایزدی، مهدی (۱۳۹۴). روش‌شناسی نقد متن حدیث. انتشارات دانشگاه امام صادق (ع): تهران.
- بجنوردی، سید کاظم (۱۳۸۵). *دایره المعارف بزرگ اسلامی*. مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی: تهران.
- جوهری، محسن، نصراللهی، محمدصادق و نصرت پناه، محمدصادق (۱۴۰۲). الگوی پارادایمی تحریف‌شناسی اندیشه و سیره امام خمینی (رحمه‌الله‌علیه). *دانش سیاسی*، ۱۹(۱)، ۷۷-۱۰۴.
- حداد عادل، غلامعلی (۱۳۸۰). *دانشنامه جهان اسلام*. بنیاد دایره المعارف اسلامی: تهران.
- خدابخشی، لیلا و حسن خانی، سعید (۱۴۰۱). الزامات راهبردی تحقق فریضه جهاد تبیین. *فصلنامه علمی راهبرد سیاسی*، ۶(۴)، ۱۶۷-۲۰۳.
- خنیفر، حسین و مسلمی، ناهید (۱۳۹۷). *اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی، رویکردی نو و کاربردی*. نگاه دانش: تهران.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۳). *لغتنامه دهخدا*. موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران: تهران.
- راغب اصفهانی، حسین (۱۴۱۲ق). *المفردات فی غریب القرآن*. دارالعلم: دمشق.
- ربانی، محمدحسن (۱۳۸۹). *آسیب‌شناسی حدیث*. بنیاد پژوهش‌های اسلامی: مشهد.
- عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمد سعید؛ فقیهی، ابوالحسن؛ شیخ زاده، محمد. (۱۳۹۰). «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی». *اندیشه راهبردی*. شماره ۵: ۱۵۱-۱۹۸.
- علیشیری، محمدمهدی (۱۳۹۴). *طراحی چارچوب توسعه منابع انسانی ملی مبتنی بر آرای حکمت متعالیه شیعه امامیه مبتنی بر آرای آیت‌الله جوادی آملی*. رساله مقطع دکتری دانشکده مدیریت پردیس فارابی دانشگاه تهران.
- کاظمی، مجتبی (۱۳۸۹). *بافت‌زدایی، بازباخت‌افزایی و تحریف ترجمه: رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی به تلویحات ایدئولوژیک در بازنمود سخنان امام خمینی (ره) در ترجمه انگلیسی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- گنجی، عبدالله (۱۳۹۵). *تحریف امام خمینی (ره)*. تهران: انتشارات خبرگزاری فارس.
- محسنیان راد، مهدی. (۱۳۹۱). *ارتباطات انسانی*. تهران: سمت.
- محسنیان راد، مهدی. (۱۳۹۵). *ارتباط‌شناسی*. تهران: سروش.
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۷). *حماسه حسینی*. انتشارات صدرا: تهران.
- مؤمن، سیده هانیه (۱۴۰۲). واکاوی شیوه‌های مقابله با نفوذ دشمن در جهاد تبیین مبتنی بر آموزه‌های صحیفه سجادیه. *دوفصلنامه علمی پژوهشی دعاپژوهشی*، ۳(۴)، ۹۱-۱۰۶.

نصراللهی، محمدصادق و جوهری، محسن (۱۳۹۸). مدل پارادایمی تحریف در فرهنگ و ارتباطات اسلامی با تأکید بر اندیشه امام خمینی رحمه الله علیه، حضرت آیت الله خامنه‌ای و شهید مطهری. پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۹ (۳۰)، ۱۴۹-۱۸۰.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. In Qualitative research in psychology 3(2) (pp. 77-101).

